

รายการอ้างอิง

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.

กนกพรรณ แสงเรือง. ความสำคัญในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของลาวพวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

กฤษฎา พิศศรี และคณะ. เครื่องด้วยสุโขทัย พัฒนาการของเครื่องด้วยไทย. กรุงเทพมหานคร:

อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535.

ก่อ สวัสดิพานิช. ศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์

ดร.จรูญทัศน์ พุกกะมาน, 2519.

กาญจนา แก้วเย็น. ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับการเกิดและอัตมโนทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสองวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง, 2538.

กาสัก เต๊ะจันหมาก. การนำเสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาประชาสังคมสำหรับสภาวัฒนธรรมจังหวัด.

วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาสารพัดศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

กำพล สิริมนันท์. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนโตโร, 2521.

กิริติ บุญเจือ. จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2538.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. ประชากรกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไกรยุทธ ชีรตยาคีนันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร:

พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท:

ประสบการณ์จากนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2538.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. คู่มือการอบรมครู แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช

2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2.

เอกสาร สน.ที่ 16/2534 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2534.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร, 2539.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรอบและทิศทางแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ชีวิตและงานผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์

พรินดีงพิบัติชิ่ง, 2539.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา พ.ศ. 2541 – 2550., อัดสำเนา 2541.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. มองอดีต...เพื่ออนาคต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. วัฒนธรรมไทยยุคยุคเป็นผู้นำและผู้นำให้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2538.

คณะกรรมการวิชาการว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา. วัฒนธรรมอันหลากหลายของมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ม.ป.ป..

คณะกรรมการมานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. การเรียนรู้: ชุมทรัพย์ในตน (1996).

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาชนบท ทฤษฎีการ สิ่งแวดล้อมและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค.

ร่างแผนพัฒนาชนบท ทฤษฎีการ สิ่งแวดล้อมและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร, 2538.

งามพิศ สัตย์สงวน. มานุษยวิทยา: มโนภาพวัฒนธรรม. วารสารสังคมศาสตร์ 25 ฉบับที่ 1 (เมษายน 2531): 16-17.

งามพิศ สัตย์สงวน. หอถึมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2538.

จริยา วันทาวงศ์. เกียรติภูมิแห่งตนต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. วัฒนธรรมไม่ใช่อนุรักษ์อย่างเดียว ต้องสืบสานและพัฒนาไปพร้อมกัน.

วิทยจักร 15 ฉบับ 3429 (วันจันทร์ที่ 17 มิถุนายน 2539): 3.

จินตนา เสงมาเงิน. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

จิรพรรณ กาญจนจิตรรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รามคำแหง, 2520.

จุมพล พุฒภัทรชีวิน. การศึกษานำร่องทางเลือกในการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อการพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมบ้านนายาว. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อัดสำเนา, 2543.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ด้ทธิเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. วัฒนธรรมไทยกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, 2542
(อัคราเนนา)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2541.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2541.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2543.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: อภิตดาพรินติ้ง,
2537.

เฉลิมเกียรติ ผิวนวล. อภินิเวศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ม.ป.ป..

เฉลิมชัย โคกขุนทด. อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผากับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน
ด่านเกวียน พ.ศ.2484-2526. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ชงค์ วงษ์จันทร์. ค่านิยม..หัวใจของงานวัฒนธรรม. ใน มมองอดีต...เพื่ออนาคต, หน้า 35 กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.

ชนิดา รักษ์พลเมือง. การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2532.

ชนิดา รักษ์พลเมือง. พื้นฐานการศึกษา: หลักการและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2534.

ฉรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์, 2529.

ฉรุฑ์ ตูทชจิตต์. ศูนย์วิจัยได้ฟ้าเดียวกัน. วารสารครุศาสตร์ 22 (3 มกราคม-มีนาคม 2537): 55-56.

เดือนเพ็ญ ทองน่วม. การตระหนักในตนเองและการรับรู้สาเหตุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
จิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ตรีศิตปี บุญขจร. ทิศทางคิดปะและวัฒนธรรมไทยในกระแสการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร, 2536.

ทวีเกียรติ ไชยขยงศ. ศูนย์วิจัยภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2538.

ชวัช ทันโตภาส. พัฒนาชุมชนกับงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2529.

ธิดา สาระยา. เมืองประวัติศาสตร์ เมืองพิมาย เขาพระวิหาร เมืองอุบล เมืองศรีสะเกษ.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2538.

ธิดา สาระยา. เมืองศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: ศรีบุญอุตรากรรมการพิมพ์, 2537.

ธีระพร อุวรรณโณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

น. ณ ปากน้ำ, (นามปากกา). ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมในสยามประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
เมืองโบราณ, 2529.

นนทิวรรณ จันทะนะผลิน. สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2541.

นันทิกา แฉ่มสรวล. การศึกษาสถานภาพของครอบครัวที่สัมพันธ์กับมโนคติแห่งตน และพฤติกรรมตอบ
สนองระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา

- มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- นพมาศ ชีรเวทิน. จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- นภา ชมไพบุญย์. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชมบทของกลุ่มเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- บรรเทา ฤกษ์ดิฎฎ. การเสื่อมถอยหรือสูญสลายทางวัฒนธรรม. ใน เรียนรู้ร่วมกัน, หน้า 33 กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2539.
- บุญเทียน ทองประสาน. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา. สภาคาทอกลีแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: กังหัน, 2531.
- ประกาศรี ทีห่อ้าไพ. วัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ประกาศรี ทีห่อ้าไพ. อิทธิพลของพุทธศาสนาในการพัฒนาสำนึกความเป็นไทยของนักเรียนโรงเรียนวัดไทยในสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ. ทิศทางไทย ฉบับที่ 10 (มกราคม 2538): 8-20.
- ประเวศ วะสี. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2538.
- ประเวศ วะสี และคณะ. ฟังตนเองในชนบท: อีกรูปหนึ่งของการทบทวนโลกทัศน์แห่งการฟังตนเอง. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.
- ปราณี วงษ์เทศ. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน: ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารธรรมศาสตร์ 13 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2527): 8-24.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักท์, 2535.
- ปรีชาบุษ วิริยราชวัลลภ. ความผูกพันต่อชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านชี จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, 2534.
- ผดุง พรหมบุค. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2541.
- พวงพร ไคร์รัตน์สิงห์กุล. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- พรรณี ชูชัย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: วรุณการพิมพ์, 2522.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). ศิลปศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2534.
- พวงทอง นิลอ้อม. บทบาทของผู้ใหญ่ในครอบครัวในการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเดินและของเดินเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- พิสมัย ถิณะแก้ว. หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ม.ป.ป.

- เพ็ญนิดา ตุลวรรณนะ. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทัศนคติของครูต่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2541.
- มานพ ถนอมศรี. สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2541.
- มานพ ถนอมศรี. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2541.
- มานพ ถนอมศรี. สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543.
- บุศดี มุกดาวิจิตร. การก่อตัวของกระแสวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย พ.ศ.2520-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. การวัดพฤติกรรมการอ่านจิตพิสัย. เอกสารประกอบการสอนวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ 1. (2532): 1-13.
- โยธิน ศันสนายุทธ และจุมพล พุฒภัทรชิวิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2529.
- รัชนิกร เศรษฐโร. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- รุ่งนภา ทิฆะ. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ ความเชื่ออำนาจภายนอกตน และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- ระวีวรรณ เสวตามร. การรู้จักตนเองในยุทธวิธีเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2532.
- เลขาธิการสภาว่านรัฐธรรมนุญ. รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, 2540.
- วรวิทย์ องค์กรุทธรักษา. กระบวนการถ่ายทอดคิดปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้ายจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วิชัย ดันศิริ. การศึกษาชุมชน อีกมิติหนึ่งที่ช่วยให้สังคมอยู่รอด. สัมภาษณ์พิเศษ เทียมหอม (บรรณาธิการ) การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มิติใหม่, 2538.
- วิทย์ วิศทเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2532.
- วิมลลักษณ์ ชูชาติ. การนำเสนอรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาสัตวศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วิบุทธิ์ จำรัสพันธุ์. บทบาทของวิชาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์กับการพัฒนาชนบท. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, 2532.

- วิรุณ ตั้งเจริญ. ทักษะศิลปศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2532.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2541.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2543.
- วิรุทธ วิเชียร โชติ. Thai Society In The 21st Century. กรุงเทพมหานคร: ไทยธุรกิจจัดพิมพ์, 2538.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อในสังคมไทย. ใน มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อการปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, 2536.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. ท้องถิ่นวัฒนา. จดหมายข่าวมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ ฉบับที่ 22 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2543): 2-3.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2541
- ศรีศักร วัลลิโภดม. สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2543.
- ศิลปากร, กรม. เซรามิกในประเทศไทย ชุดที่ 5 : เตาแม่บ้านน้อย 2. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2533.
- ศิลปากร. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1-2. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2517.
- ศูนย์ข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัตนาถั. การขุดค้นเครื่องปั้นดินเผาจากโลก. 2542ก.
- ศูนย์ข้อมูลอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัตนาถั. การอนุรักษ์เมืองศรีสัตนาถั. 2542ข.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา. ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน. นครราชสีมา: โรงพิมพ์สมบุรณ์ออฟเซ็ท การพิมพ์, 2530.
- ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาตั้งโลก. พระนรศวรปราบกบฏเมืองสวรรคโลก. 2542.
- ตวงวน สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2526.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคเอ็นเอสไคร์, 2533.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การพัฒนาวัฒนธรรมหรือการใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 15 ฉบับที่ 1 (พฤษภาคม-ตุลาคม 2540): 63-68.
- สวนศรี ศรีแพงพงษ์. ศูนย์วิทยาทักษะศิลป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคเอ็นเอสไคร์, 2534.
- สัญญาลักษณ์ เทียมดอนอม. การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก: ระดม 6 นักคิดนักการศึกษาชี้ทางรอด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มิติใหม่, 2538.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สันติ เล็กสุขุม. สัมภาษณ์, 3 กรกฎาคม 2541.

สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน. การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
จังหวัดเพชรบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สีลาภรณ์ นาคทรพร. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องใช้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมระดับกลุ่ม-ชุมชน.
กรุงเทพมหานคร, 2538.

สุชา จันทร์อม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

สุเชาว์ พลอยชุม. ศูนย์วิทยาศาสตร์: ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ. ศรีนิวาตัน, จี. ผู้แต่ง,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต, 2534.

สุวรรณณี ยะหะกร. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุรางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุรางค์ จันทวานิช. แปลและบันทึกเพิ่มเติม บทบาทของวัฒนธรรมพื้นบ้านในสังคมสมัยใหม่.

ของ Ivan Vitanyi and Maria Sagi. วารสารธรรมศาสตร์. 13 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2527): 38-52.

สุรางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุรางค์ ไล่วัชรภูง. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

อคิน รพีพัฒน์. ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบท: ประสิทธิภาพโครงการพัฒนาชนบทผู้นำแม่ทอง.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

อมรา พงศาพิชญ์. มนุษย์กับวัฒนธรรม. ใน สังคมและวัฒนธรรม, หน้า 23-34. ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อมรา พงศาพิชญ์. รวมบทความการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, 2536.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อนันท์ กาญจนพันธ์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับศักยภาพของชุมชนไทย. ใน วิพากษ์สังคมไทย,
หน้า 5 - 37 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2538.

อารี สุทธิพันธุ์. ประสิทธิภาพศูนย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดินอ้อ, 2533.

อารี สุทธิพันธุ์. 60 ปี อารี สุทธิพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2535.

อำเภอ ศิริพัฒน์. ความนึกคิดเกี่ยวกับคน. วารสารธรรมศาสตร์ (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2515): 91-103.

อำเภอ หมื่นสิทธิ. ความพึงพอใจต่อชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านจีน ตำบลตำนาน อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

- อุทัย คุลเกษม และ อรศรี จามวิทษาพงศ์. ระบบการศึกษากับชุมชน:กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย กรุงเทพมหานคร: แปลนปรีนทีดิง, 2540.
- อุทุมพร จามรมาณ. ทฤษฎีการวัดทางจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ฟีนนี่พับลิชชิ่ง, 2537.
- เอกชัย ศุนทรพงศ์ และ เสาวนิตย์ แสงวิเชียร. ความงามสุนทรียะสำหรับผู้ไม่รู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2529.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. วิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยในกระแสความเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป, 2534.

ภาษาต่างประเทศ

- Abusabib, Mohamed Abdel Rahman. (1995). *African Art : An Aesthetic Inquiry* [CD-ROM].
Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : Not .available from UMI
- Allport, Gardon W.. *Handbook of Social Psychology*. C.Murchison editor, New York:Clark University Press, Mass, 1965.
- Avery, Julie Ann. (1992). *An xploration of Several Early Michigan Country Fairs as Community is organizations of the 1850S, 1860S, and 1870S* [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9223170
- Bandura, Albert. *Social Foundation of Thought and Action : A Social Cognition Theory*. Englewood Cliffs, N.J. Prentic, 1989.
- Baker, Jean Angela. (1992). *Perceptions of Object Making as Art .in Extended Community in Western Newfoundland* [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9211093
- Barry, Barnes. *Elements of Social Theory*. University of Exeter, UCL Press., 1995.
- Blau, Peter M.. *Exchange and Power in Social Life*. New York: John Wiley & son Inc., 1964.
- Bridges, Barbara Rogers. (1996). *Elghth-Gread Students'Reflections the Relationship Between Art, Culture and Self (Reflective Thinking, Journaling, Reasons Analyses* [CD-ROM].
Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9632356
- Cuber, J.F. *Sociology : A Synopsls of Principles*. New York Appleton,1968.
- Debeljak, Ales. (1995). *Persistence of Modernity : Critical Social Theory of Modern VS. Postmodern Institution of Art* [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9433953
- Dinkmeyer, Don C.. *Chlld Development, the Emerging self*. New Delhi: Prentice Hall of India Prevated Limited, 1965.
- Durkheim, Emile. *The Divlision of Labor in Society*. New York : Free Press, 1964.

- Good, Carter V.. **Dictionary of Education**. New York:Mc Graw-Hill Book Co., 1959.
- Goudy, Willis J.. Further Consideration of Indicators of Community Attachment. **Social Indicators Research** 11 (1982)
- Hall, Edward T.. **The Silent Language**. USA:Doubleday & Company,INC.,1959.
- Harold, Titus H.. **Ethics for Today**. New York: Alfred A. Knopf, 1969.
- Herkovits, M.J. **Cultural Anthropology**. New York, 1955.
- Hilgard, Ernest R.. **Introduction to psychology**. New York: Harcourt Brance & world, 1957.
- Hill, James Kenneth. (1989). **An Historical Analysis of and Speculations About the Value of Clay Working in American Education [CD-ROM]**. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 8824375
- Hodge, B.J. and William P. Anthony. **Organization Theory**. Third Edition, The Florida State University, USA:Alltn and Bacon, Inc. 1988.
- Hoebel, Adamson E.. **Anthropology: The Study of Man**. Third Edition USA: McGraw-Hill Inc., 1949.
- Hunt, Marjorie Alice. (1995). **Working the Stone: Craftsmanship, Performance, and the Enactment of Values (Stone Carvers) [CD-ROM]**. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9532207
- Hurlock, Elizabeth B.. **Personallty Development**. New York:Mc Graw-Hill Book. Inc., 1974.
- James, Patricia Ann. (1994). **The Construction of Learning in a Sculpture Studio Classroom : An Ethnographic Study [CD-ROM]**. Abstract from: ProQuest File : Dissertation Abstracts Item: 9424315
- Kalviainen, Mirja. (1990). **Aesthetic Functional Products and Spiritual Material Works of Art: The 1980'S Definition of A Good Keenan Ruth Geraldine. Wildlife Art and Natural History- Linked Through Community and Classroom : A Curriculum Plan [CD-ROM]**. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : Not available from UMI
- Kasarda, John D. and Janowitz, Morris. Community attachment in mass society. **American Sociological review**. 39 (June) 1974 : 328 – 329.
- Keesing, Felix M.. **Cultural Anthropology:The Science of Custom**. USA: Holt, Rinehart and Winston, 1958.
- Klender, Haward H.. **Basic Psychology**. New York:Appleton Century Crofts, 1963.
- Kluckhohn, C. and Kelly W.H. The Concept of Culture. **The Science of Man in the World Crisis**. R. Linton (ed.), New York, 1984.

- Lazarus, Richard S. **Personality and Adjustment**. Englewood, New Jersey: Prentice-Hall, 1963.
- Leptak, Jeffrey Lynn. (1991). **A Critical Ethnographic Study of a Community's Aesthetic Values (Community Aesthetics)** [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 9201698
- Michael, Argyle. **The Psychology of Interpersonal Behavior**. New York: Harper and Row, 1972.
- Mischel, Walter and Harriet N. Mischel. **A Cognitive Social Learning Approach to Morality and Self-Regulation. Moral Development and Behavior Theory, Research and Social Issues**. Thomas Lickona (ed.), Holt, Rinehart and Winston, 1976.
- Merton, Robert K. **Social Theory and Social Structure**. Illinois: The Free Press, 1968.
- Overton, Patrick Miles. (1997). **An Investigation of Organisational Activities and Asserted Values of Rural Area and Small Community Arts Agencies in Missouri** [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 8726948
- Ralph, Linton. **Tree of Culture**. New York: Knopf, 1955.
- Reimy, cited by, Dinkmeyer, Don C., **Child Development; The Emerging Self**. New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited, 1965.
- Rosenbreg, Morris. **Conceiving The Self**. New York: Basic Book, 1979.
- Rostow, W.W. **The Stages of Economic Growth: A Noncommunist Manifesto**. Cambridge University Press, 1968.
- Ruth, Wylie C.. **Handbook of Personality Theory and research**. Chicago: Rand McNally and Company, 1968.
- Snively, Gloria. **Bridging the Gap Between Abstract Global Change Concepts and Concrete Understanding Through Metaphorical Art. Thinking Globally About The Arts In Education**. Ronald N. MacGregor Ed. Research and Development in Global Studies Centre for the Study of Curriculum and Instruction University of British Columbia, 1995.
- Stinner, William F., Loon, Mollie Van and Chung, Sehwoong. **Community Size, Individual Social Position and Community Attachment. Rural Sociology 55 No.4 (1990)**
- Stuhr, Patricia L. (1988). **Cultural Conflict : Viewed Through the Art of the Contemporary Wisconsin Indians** [CD-ROM]. Abstract from : ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : 8723361
- Triandes, James G. **The Analysis of Subjective Culture**. New York: John Wiley & Sons. Inc., 1972.
- Unesco. **A Practical Guide to the World Decade for Cultural Development 1988-97**. 2nd Vendome: Imprimerie des Presses Universitaires de France, 1988.
- Turner, Jonathan H. **The Structure of Sociological Theory**. Illinois : Dorsey Press, 1978.

Unesco. **A Practical Guide to the World Decade for Cultural Development 1988-97.** 2nd
Vendome:Imprimerie des Presses Universitaires de France, 1988.

Warren, Roland L. and Lyon, Larry. **New Perspectives on the American community.**
Illinois : The Dersey Press, 1983.

Wasserman, M. Ira. **Size of Place in Relation to Community Attachment and Satisfaction with
Community Services. Social Indicators Research 11 (1982).**

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อสร้างเป็นกรอบในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

1. วัฒนธรรมมีส่วนในการพัฒนาชุมชนอย่างไร
2. วัฒนธรรมกับศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผามีส่วนเกี่ยวข้องกันหรือไม่อย่างไร
3. คุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผามีส่วนในการพัฒนามนุษย์และชุมชนด้านใดและอย่างไร
4. คุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผามีส่วนสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนอย่างไร
5. ทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและชุมชนหรือไม่อย่างไร
6. วิถีชีวิตแบบพื้นบ้านและแบบอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อตนเองและชุมชนอย่างไร
7. การพัฒนาประเทศตามแนวทางวัฒนธรรมมีความเป็นไปได้อย่างไร ในภาวะปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม และคณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นักวิชาการด้านศิลปกรรม
3. ศาสตราจารย์ ดร.ฉันทิ เอ็กสมบูรณ์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปกรรมไทย
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ อินฉัตร อธิการบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักวิชาการด้านการศึกษา
5. รองศาสตราจารย์ศรีจักร วัลดีโกลม นักวิชาการด้านวัฒนธรรมสำนักพิมพ์เมืองโบราณ กรรมการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนทิวรรณ จันทนะพะณี อธิการบดีคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นักวิชาการด้านศิลปกรรมและสถาปัตย์
7. ดร.ศุภ พรมมุด ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกล สถาบันราชภัฏสวนดุสิต นักวิชาการด้านการศึกษา
8. อาจารย์มานพ ถนอมศรี ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมสาขาวรรณศิลป์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ บรรณาธิการสายประวัติศาสตร์สำนักพิมพ์ต้นอ้อ (1999) นักเขียน นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรม

ตารางที่ 23 กรอบคุณค่าคิดปกรมที่ศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

กรอบศึกษาจากเอกสาร	ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ
<p>1. คุณค่าคิดปกรม</p>	<p>1. คุณค่าคิดปกรม</p> <p>1.1 คุณทริยภาพ มีกระบวนการคิดที่ผ่านการตรวจสอบมานาน มีเหตุผล มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับอารมณ์ จิตใจ และสภาพแวดล้อม (ศรีศักร ไทจรรย์)</p> <p>1.2 จริยธรรม เป็นคุณสมบัตินี้ดีในการรับใช้ศาสนา จรรโลงจิตใจมนุษย์ สนองมิติทางด้านจิตวิญญาณ ความรู้ลึกซึ้ง (ศรีศักร)</p> <p>1.3 การพัฒนาด้านต่าง ๆ</p> <p>1.3.1 ทุทธพิสัย พัฒนาค้นภูมิปัญญา คิดเป็นเหตุผล รู้จักตั้งปัญหา มองปัญหา และแก้ปัญหา (ถันติ)</p> <p>1.3.2 จิตพิสัย พัฒนาอารมณ์ความรู้สึกให้พอใจ ชามซึ่ง จิตใจมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น ทำให้รับรู้กฎธรรมชาติ จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน มีสมาธิ รอค้นจากอารมณ์ปุณชน อารมณ์สงบ ส่งผลให้คิดดี ทำดี (นนทิวรรณ)</p> <p>1.3.3 ทักษะพิสัย พัฒนาความสามารถ ปรับปรุงแก้ไขจากการตัดสินใจ การวิจารณ์ความงาม (วิรูณ ถันติ)</p> <p>1.4 คุณค่าด้านวัฒนธรรม เป็นผลผลิตของมนุษย์ที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ ความรู้ลึก ทักษณคติ ภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ เพื่อการอยู่รอดร่วมกัน (ศรีศักร)</p> <p>1.5 คุณค่าด้านสังคม ก่อให้เกิดองค์กร การสร้างงานในชุมชน เกิดความรู้ลึก เชื่อมโยงระหว่างตัวคนของเรากับผู้อื่น ถึงแวดล้อมภายในและนอกชุมชน (มานพ)</p>
<p>2. การพัฒนาตน</p>	<p>2. การพัฒนาตน ในค่านต่อไปนี้</p> <p>2.1 ทักษณคติต่อตนเอง เป็นผู้มีความคิดอิสระ เชื่อในคุณค่ามนุษย์ จัดการกับตนเองและสังคมได้ (วิรูณ)</p> <p>2.2 อัทมโนทักษณ เกิดความรู้ลึกเป็นผู้ทักษณเพื่อความดีงาม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ศรีศักร)</p> <p>2.3 ความเชื่อมั่นตนเอง เกิดความรู้ลึกว่าตนเองมีความสามารถในการแก้ปัญหการทำงาน สามารถทำงานได้สำเร็จลุล่วง (ฉัตรทิพย์)</p> <p>2.4 การยอมรับในความสามารถของตน รู้ลึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับ (มานพ)</p> <p>2.5 ความภูมิใจ เกิดความรู้ลึกภูมิใจตนเอง มีเกียรติแห่งความเป็นคน (มานพ)</p> <p>2.6 ความตระหนักในคุณค่าตนเอง รู้ลึกว่าคนมีความเข้มแข็ง เป็นอิสรชน (ฉัตรทิพย์)</p> <p>2.7 ดำเนินความเป็นไทย รู้ลึกถึงคุณค่าของคตินวัฒนธรรมไทยว่าเป็นถึงสำคัญ เป็นมรดกสังคม</p>

กรอบศึกษาจากเอกสาร	ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ
<p>3. การพัฒนาพฤติกรรมที่มีต่อสังคม</p>	<p>3. การพัฒนาด้านพฤติกรรมที่มีต่อสังคม</p> <p>3.1 การเข้าใจชุมชน เกิดความรู้สึที่ดีต่อชุมชน อันเนื่องมาจากจิตใจที่ขยายกว้างมากขึ้น เกิดความพร้อมในการรับรู้ถึงอันมากขึ้น เช่น บุคคลอื่น ถึงแวดลอมอื่น และชุมชนของคน (นันทิวรรณ)</p> <p>3.2 การยอมรับชุมชน มองเห็นคุณค่าชุมชนของคน (ศรีศักร)</p> <p>3.3 การให้ความร่วมมือในชุมชน เกิดความรู้สึที่ร่วมในชุมชน (Collective) มองโลกในแง่ดี (ฉัตรทิพย์)</p> <p>3.4 ความผูกพันต่อชุมชน เกิดการเคลื่อนไหวทางความคิดในชุมชน มีปฏิสัมพันธ์ในชุมชน มีองค์ในชุมชน เกิดเป็นความผูกพันต่อเพื่อนบ้าน สังคม และถิ่นฐานบ้านเกิด (ศรีศักร)</p>
<p>4. การพัฒนาชุมชนแนววัฒนธรรม</p>	<p>4. การพัฒนาชุมชนแนววัฒนธรรม</p> <p>4.1 ด้านสังคม- การเมือง ที่มีส่วนสร้างความเข้มแข็งชุมชนดังนี้</p> <p>4.1.1 องค์กรชุมชน เป็นกลุ่มชนหัตถกรที่ก่อให้เกิดสภาพแวดลอมทางศิลปกรรมในชุมชนซึ่งมีส่วนสร้างทัศนคติที่ดีต่อชุมชน (ไพฑูริย์, ฉัตรทิพย์)</p> <p>4.1.2 ศูนย์กลางชุมชน ก่อให้เกิดศูนย์กลางของชุมชน เกิดการเรียนรู้ ความรัก จริยธรรม ความผูกพันในชุมชน และความร่วมมือในการพัฒนา (ศรีศักร)</p> <p>4.1.3 ประวัติศาสตร์ชุมชน ชุมชนศิลปกรรมมีประวัติศาสตร์ชุมชนยาวนานก่อให้เกิดความภูมิใจในตนเองและชุมชน กระตุ้นให้เป็นคนดี คิดดี ทำดี มีอุดมโนทัศน์ที่ดี มีความผูกพันกับชุมชน (หญิง)</p> <p>4.1.4 จริยธรรมชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีแนวทางการพัฒนาที่ยึดวิถีชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสามารถสื่อสารภายในและภายนอกชุมชนได้ (ศรีศักร)</p> <p>4.1.5 กติกาชุมชน ก่อให้เกิดคิดการร่วมกัน เพื่อความอยู่รอด ศิลปกรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อการอยู่ร่วมกัน (ศรีศักร)</p> <p>4.2 ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>4.2.1 ทุนสังคม ช่างฝีมือเป็นกลุ่มชนใช้แรงงานในชุมชน ไม่ขูดรีดแรงงานผู้อื่น เป็นข้อได้เปรียบของสังคมไทยที่มีทุนทางสังคมที่มีช่างฝีมือ (Artisan) มีวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เป็นชุมชนอิสระ ฟังตนเองได้</p> <p>4.2.2 สหกรณ์ผู้ผลิต การรวมเป็นสหกรณ์ผู้ผลิตเป็นการสร้างเสถียรภาพในชุมชน</p> <p>4.2.3 เศรษฐกิจพอเพียง การสร้างงานในชุมชนมีการแบ่งงานอย่างเป็นระบบ ยึดองค์รวมของชุมชนเป็นศูนย์กลาง ก่อให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง (ฉัตรทิพย์)</p>

กรอบศึกษาจากเอกสาร	ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ
5. การพัฒนาในอนาคต	<p>5. การพัฒนาในอนาคต ควรก่อตั้งเป็นองค์กรหรือพิพิธภัณฑ์เพื่อให้เกิดผลดังนี้</p> <p>5.1 เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ให้รู้จักตนเอง ท้องถิ่น และกลุ่มคน (สันติ)</p> <p>5.2 เป็นภาพรวมของทุกสิ่งที่เกิดจากภูมิปัญญา (มานพ)</p> <p>5.3 เป็นการศึกษาอนุกระบบ (ผดุง)</p> <p>5.4 เกิดการเตือนโหลททางความคิด เกิดองค์กรการเรียนรู้ เป็นปัญญาของชุมชน เกิดศูนย์พัฒนาอาชีพ เกิดความเชื่อมโยงยุคสมัย สังคมเป็นปึกแผ่น เกิดสำนึกความเป็นไทย เห็นคุณค่าการอยู่ร่วมกัน (ศรีศักร)</p> <p>5.5 ก่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง ส่งผลถึงความเป็นเจ้าของและผูกพันกับท้องถิ่น (ศรีศักร)</p> <p>5.6 ชุมชนเกิดการพัฒนาแนววัฒนธรรม ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ</p> <p>5.7 การพัฒนามีลักษณะผสมผสานระหว่างรากของตน และสังคสมัยใหม่ (วิรุณ)</p> <p>5.8 การพัฒนาครอบคลุมความหลากหลายให้อยู่ร่วมกันได้ (วิรุณ)</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนบ้านแก้ว

กระเบื้อง	เศษเครื่องปั้นดินเผาที่ขุดได้
กึ่งเส้น	ปั้นดินให้เป็นเส้นเล็กยาว เพื่อทำลวดลายดู
กึ่ง	เตารอบภาชนะในเตาเผา
กึ่งเต่า	เป็นรองภาชนะในเตาเผา ลักษณะแบน มีปุ่มขา 4 ขา คล้ายเต่า
เกลี่ยเส้น	เขียนเส้น
ของ	เครื่องปั้นดินเผา
ของเก่า	เครื่องปั้นดินเผาสมัยสุโขทัย หรือที่เรียกว่าเครื่องสังคโลก
ของแดง	เครื่องปั้นดินเผาชนิดไม่เคลือบน้ำเคลือบ
ของเคลือบ	เครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบน้ำเคลือบ
ของประกอบ	รูปปั้นเล็ก เช่น ช้าง มังกร กรวยท่อ ที่ใช้ประดับภาชนะจำพวก ไห โอ่ง แจกัน แล้วเรียกภาชนะนั้นตามลายที่ประดับ เช่น กระบอกช้าง ไหดู แจกันกรวย เป็นต้น
ซีเปรอะ	ซีโคลน
ซีเตา	ซีเต้า
แขก	นักท่องเที่ยว
คัดดิน	การขุดดินในน้ำ เพื่อให้เศษหิน เศษไม้ แยกออกจากเนื้อดิน แล้วจึงเทน้ำดิน หมักในคุ่มต่อไป
จืด	การใช้กรดกัดน้ำเคลือบให้สีหมองลงคล้ายของเก่า
ฆ่ากรด	การเขียนแบบเครื่องปั้นดินเผาสมัยสุโขทัย ด้วยการนำภาชนะที่ทำขึ้นใหม่ แช่ในน้ำกรด เพื่อกัดผิวแก้วให้ลดความแวววาวลง
ลายทอง	ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาที่แกะลายปูน พื้นเป็นสีขาวนวล ตัวลายเป็นสี เหลืองทอง
ลายไทย	ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาที่เขียนลายด้วยน้ำยาสีค่า ได้นำเคลือบใส ลวดลายมักเป็น ลายไทย ลายเครือวัลย์ ลายปลา เป็นต้น
ไฟกัดตา	ความร้อนภายในเตาที่สูงเกิน 1,280 องศา ไฟจะออกสีเหลืองจางจนรู้สึก แสบตา
ไฟออก	เปลวไฟที่มีความร้อนสูงประมาณ 1,000 องศา ที่พุ่งออกปากปล่องเตาเผา คำที่ใช้เรียกอีก คือ ไฟขึ้น

ด้าน	เครื่องปั้นดินเผาที่มีน้ำเคลือบไม่มันวาว เนื่องจากเผาต่ำกว่าอุณหภูมิ 1,280 องศา
คิด	การบอกราคาให้สูงขึ้น ประมาณร้อยละ 10 เป็นค่านายหน้า ของผู้ที่พานักท่องเที่ยวมาซื้อเครื่องปั้นดินเผา คำที่มีความหมายเดียวกัน เช่น คำน้ำ
คู่	กันภาษาขณะภายในที่ค้นคว้าออกมาขณะเผา เนื่องจากบางเกินไป แก้วใจด้วยการปั้นให้หนาขึ้น หรือการใช้น้ำเคลือบป้ายทับด้านในภาชนะ
คือน้ำเคลือบ	การผสมน้ำเคลือบให้มีอัตราส่วนที่ใช้ความร้อนต่ำในการละลาย
เตาเก่า	เตาที่เขียนแบบของเก่า คือ เตาถ้ำเถียง (เตาทุเรียง) ปัจจุบันใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาชนิดไม่เคลือบ ความร้อนประมาณ 1,000 - 1,100 องศา
เตาซึม	เตาเผาที่ไม่ค่อยเก็บความร้อน เนื่องจากรั่ว มีรอยร้าว
เตาถ้ำเถียง	เตาเผาสมัยสุโขทัย มักตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เวลาชนเครื่องปั้นดินเผาจึงถ้ำเถียงลงเรือไปตามแม่น้ำ นักวิชาการทั่วไปเรียกว่า เตาทุเรียง
เตาใหม่	เตาเผาที่สร้างขึ้นใหม่ โครงภายนอกเป็นสี่เหลี่ยม ภายในหลังคาเป็นทรงโค้ง ใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบ ความร้อนประมาณ 1,280 องศา
โປ้ะหลัว	ผ้าพื้น
เผาของ	การเผาเครื่องปั้นดินเผา
แทงของ	การค้นหาเครื่องปั้นดินเผาในแม่น้ำยม ด้วยการไล่เหล็กแหลมแทงตุ่มลงในแม่น้ำ เมื่อแทงพบจึงดำลงในจุด
น้ำเคลือบเบา	อัตราส่วนน้ำเคลือบที่ใช้ความร้อนต่ำกว่า 1,280 องศา ก็ละลายได้
น้ำเคลือบหนัก	อัตราส่วนน้ำเคลือบที่ต้องใช้ความร้อนสูงกว่า 1,280 องศา เพื่อให้ละลาย
น้ำยา	น้ำเคลือบเครื่องปั้นดินเผา
ชาเตา	การใช้ดินโคลนทาระหว่างร่องอิฐที่หน้าประตูเตาเพื่อกันความร้อนออก
รองหมาน	การทำขวัญเครื่องปั้นดินเผา ที่นำออกจากเตาเผาใหม่ ๆ จะนำเงินมาชุบเครื่องปั้นดินเผา แล้วนำเงินใส่ไว้ในเครื่องปั้นดินเผา นั้น เชื่อว่าจะขายดี
ราน	รอยแตกเล็กเป็นร่างแหของน้ำเคลือบบนเครื่องปั้นดินเผา
ถ้ำของ	ลักษณะเครื่องปั้นดินเผา ที่น้ำเคลือบเป็นรอยพรุน พุพอง เนื่องจากเผาความร้อนสูงเกิน 1,280 องศา
หมักดิน	การเก็บดินไว้ระยะหนึ่งเพื่อให้ดินตกตะกอนและเหนียว
หลัว	พื้น
หินผุ	ดินภูเขาที่เกือบเป็นหิน มีลักษณะแข็ง ละลายน้ำมีแร่โลหะประกอบ
แหวน	เครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กชุบน้ำเคลือบ มีห่วงสำหรับให้ถวดเกี่ยวออกมาจากเตาเผาได้ เพื่อตรวจสอบน้ำเคลือบขณะเผา แต่เดิมปั้นเป็นห่วงแหวน ปัจจุบันปั้นเป็นรูปสัตว์เล็ก ๆ เช่น เป็ด นก ไก่ ช้างคู่ เป็นต้น

ไหว้เตา	ก่อนทำการเผา จะมีการไหว้เตาเผา และแม่พระธรณี ด้วยการจุดธูป 3 ดอก ดอกไม้ และมักภาวนาว่า ขอให้เผาดี สวยงาม ขายได้ แล้วจะถวายด้วย ข้าวหวาน (ข้าวสวยคตุกน้ำอ้อยหรือน้ำตาล) ข้าวมัน (ข้าวสวยคตุก มะพร้าว)
ตุก	น้ำเคลือบขณะเผาที่ละลายพอดี มีความมันวาว อุณหภูมิประมาณ 1,280 องศา
อ่อม	การใส่ฟืนในเตาที่ระน้อย เพื่อให้ความร้อนสูงขึ้นที่ระน้อย เรียกว่า อ่อมเตา
อุ	ถายประดับไห เป็นถายเส้นขดจากดิน
อุ้นเตา	การเผาเครื่องปั้นดินเผาช่วงแรก 2-3 ชั่วโมง จะใส่ฟืนที่ระน้อยเพื่อให้ ความร้อนค่อย ๆ สูงขึ้น
เอิ้นกลาง	กันดินตรงกลางระหว่างหลุมที่ขุดเพื่อหาเครื่องปั้นดินเผา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนทุ่งไผ่

กรุของ	การเรียงเครื่องปั้นดินเผาในเตาเผา ซึ่งต้องใช้ทักษะในการวางเพื่อให้เปลวไฟวิ่งได้ทั่วห้องเผา บางครั้งเรียก “กรุเตา”
ของ	เครื่องปั้นดินเผา
ของแดง	เครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิปานกลาง ประมาณ 800-900 องศาเซลเซียส
ของดำ	เครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิสูง ประมาณ 1,280-1,380 องศาเซลเซียส
ของดั้งเดิม	เครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิสูง ที่ใช้วิธีการเผาแบบดั้งเดิม มักเป็นภาชนะพื้นบ้าน เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น โอ่ง อ่าง กระถาง ไห
ของพิเศษ	เครื่องปั้นดินเผาอุณหภูมิสูง ที่ใช้วิธีการเผาแบบดั้งเดิม แต่มีรูปแบบใหม่ที่นักวิชาการและนักศิลปะออกแบบให้ เช่น นกสูก โคมไฟ เครื่องแขวน รูปปั้นต่าง ๆ
ของสี	เครื่องปั้นดินเผาที่เผาอุณหภูมิปานกลาง แล้วนำมาตกแต่งสีด้วยทิน้ำพลาสติก ทาสลับกับดินขาว ขัดสีด้วยกระดาษทราย แล้วเคลือบผิวด้วยน้ำยาเรซิน เคลือบเงาไม้ เบอร์ A 100
จี้หวี	เศษดินจากหวี (แผ่นไม้) ที่ใช้รีดดินในการขึ้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผา ชาวบ้านจะนำเศษดินนี้ไปผสมน้ำให้เป็นดินเหนียว เพื่อใช้ติดลวดลายบนภาชนะ
จกของ	การนำเครื่องปั้นดินเผาออกจากเตา
ชุมชน	บริเวณร้านค้าจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา
ดินตึง	สภาพดินปั้นที่มีความชื้นปานกลาง ดินที่ใช้ขึ้นรูปทรงจะมีความนิ่มเพราะมีน้ำในเนื้อดินมาก เมื่อขึ้นรูปเสร็จ ทิ้งไว้ให้น้ำระเหยออก ดินหมาดลง จะแข็งตัวขึ้น เรียกว่า ดินตึง เป็นสภาพที่เหมาะสมต่อการตกแต่งลวดลาย
เตาก่อ	เป็นเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในปัจจุบัน ก่อจากอิฐดินปั้น รูปทรงหลังคาโค้ง ใช้ไม้เป็นเชื้อเพลิง ลักษณะคล้ายเตาทุเรียงของสุโขทัย ชาวบ้านจะสร้างไว้ในบริเวณบ้านเพื่อความสะดวกในการทำงาน
เตาจอมปลวก	เป็นเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม ที่ขุดจากจอมปลวกตามท้องนา ชาวบ้านจะขุดลงไปจนจอมปลวก เป็นห้องขนาดใหญ่เพื่อเผาเครื่องปั้นดินเผา ปัจจุบันไม่มีปรากฏแล้ว
ทิ้งไฟ	ขั้นตอนที่ 3 ของการเผาเครื่องปั้นดินเผา โดยเผาดินพื้นไม้ที่เผาในช่วงอุณหภูมิต่ำไปในประตูเตาสู่อ่างเชื้อเพลิง เพื่อเร่งอุณหภูมิให้สูงเต็มที่
บั้งนา	ขอบเขตที่ขุดดินเพื่อนำมาใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมักจะเป็นพื้นที่นา

ปะวะ	ลักษณะการทำงานของช่างเครื่องปั้นดินเผาที่ไม่ประจำที่ใดที่หนึ่ง แต่ ตระเวนทำตามที่ต่าง ๆ หรือใช้ในลักษณะอื่นที่ทำกิจกรรมใดก็ไม่ประจำ แน่นอน
ปิดเตา	ขั้นตอนที่ 4 ของการเผาเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้แผ่นเหล็ก หรืออิฐ ก่อ หรือดินกัลวย ปิดประตูเตา เพื่อให้อุณหภูมิค่อย ๆ ลดลงที่ละน้อย
เปรี้ยว	แห้ง มักใช้เรียก ฟินเปรี้ยว หมายถึง ฟินแห้ง
พะมอน	เป็นหมุนในการทำเครื่องปั้นดินเผา มักเป็นแป้นไม้
พัด	การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา
พัดหวี	การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาด้วยแป้นไม้ขนาดเล็ก
ล่อ	ดินปั้นที่ถูกศิษย์ (ผู้ช่วย) ปั้นเป็นท่อนขนาดพอเหมาะมือ เพื่อให้อาจารย์ (ช่างปั้น) ใช้ขึ้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผา
ลุ่มไฟ	ขั้นตอนที่ 1 ของการเผาเครื่องปั้นดินเผา โดยการก่อไฟด้วยฟืนท่อน ใหญ่วางบริเวณปากเตา เพื่ออุ่นเตาและไล่ความชื้นในเครื่องปั้นดินเผา
ลูกกลิ้งลาย	ที่แกะลายเป็นเฟืองไม้ลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายจุดประ เป็นต้น
ลูกศิษย์	ผู้ช่วยช่างปั้นในการทำเครื่องปั้นดินเผา ชาวบ้านมักเรียกว่า ลูกศิษย์
หวี	แป้นไม้ขนาดเล็กใช้ในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา
หัน	หมุน มักใช้เรียกการหมุนแป้นหมุนว่า หันพะมอน (หมุนแป้นหมุน)
อาจารย์	หมายถึงช่างปั้น ชุมชนมักเรียกช่างปั้นว่าอาจารย์ เนื่องจากมักเป็น ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ช่วยที่มักเรียกว่า “ลูกศิษย์”
อิน	ชิ้น มักใช้เรียก ดินอิน ฟินอิน หมายถึง ดินชื้น ฟินชื้น
อุคเตา	ขั้นตอนที่ 2 ของการเผาเครื่องปั้นดินเผา โดยการเผาฟืนไม้ท่อนเล็ก วางอุคปากที่ประตูเตา เพื่อเพิ่มอุณหภูมิภายในเตา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชน

ในการอภิปรายผลการวิจัยประเด็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง นั้น มีความสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนที่ให้ความสำคัญแก่มิติทางวัฒนธรรม ด้วยการพัฒนาองค์รวม ทั้งด้านกาย จิตใจ ความเชื่อ วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมเสริมสร้างความมั่นใจ จิตสำนึก แก่ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมเพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงคุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนที่ค้นพบจากการวิจัยกับหลักสูตรในกลุ่มวิชาแกนกลางของรัฐ และพัฒนาสู่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมของชุมชน เน้นเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน และยังสามารถเสนอแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป โดยนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน
2. คุณค่าศิลปกรรมกับเนื้อหาหลักสูตรแกนกลาง
3. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชน : เครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

แนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน

การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนเป็นกระแสทางเลือกของการพัฒนาที่ให้ความสำคัญแก่ชุมชน ซึ่งมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักว่าการพัฒนาตามแนวทางสังคมภายนอกก่อให้เกิดปัญหาประเทศโดยส่วนรวม ซึ่งนักวิชาการและนักพัฒนาที่เน้นความสำคัญของคุณค่าชุมชน อาทิ ประเวศ วะสี ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ต่างนำเสนอแนวคิดเพื่อสร้างกระแสการพัฒนาแนววัฒนธรรม ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2538: 172-205)

1. เน้นความสำคัญของชุมชนหมู่บ้านและวัฒนธรรมของชุมชน เน้นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้และมีความสมดุลสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน องค์กรในชุมชนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถจากความรู้เดิมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผสมผสานกับวิชาการสากลหรือแนวคิดของนักพัฒนาจากภายนอกชุมชน สร้างเป็นแนวทางการพัฒนาของตนได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรย่อยเพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกในรูปขององค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มทางปัญญา โดยมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มแบบเท่าเทียมกัน ลดอำนาจของสังคมภายนอก สร้างความสำคัญของวัฒนธรรมเดิมโดยประสานอย่างสมดุลกับวิชาการสมัยใหม่

2. เน้นความสำคัญขององค์ประกอบ 3 ประการ คือ

2.1 มิติเศรษฐกิจ เน้นการพึ่งตนเองและระบอบประชาธิปไตยกระจายอำนาจให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีความพอเพียง

2.2 มิติทางสังคมและการเมือง เน้นการมีจิตสำนึกในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างมีอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดการสร้างพลังชุมชนในการทำงานและแก้ปัญหาของคนได้ การรวมตัวกันสามารถสร้างได้จากแก่นของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ แล้วนำมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่มีความเข้มแข็งในรูปของเครือข่ายชุมชน

2.3 มิติทางวัฒนธรรม เน้นเรื่องคุณค่าด้านจิตใจ ความรู้สึก การค้นหาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต คุณค่า และความเชื่อของชุมชน ประสานความคิดของสังคมภายในกับแนวคิดสังคมภายนอก โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และสร้างวัฒนธรรมชุมชนให้เกิดพลวัตมากขึ้น

3. มีศาสนธรรม การพัฒนาเน้นความสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ถึงเวดล้อม ซึ่งประเวศ ะติ กล่าวว่าการปราศจากคุณธรรมและจริยธรรมแล้วจะไม่อาจพัฒนาเพื่อประชาชนที่แท้จริงได้ เพราะจะเกิดความเห็นแก่ตัว มีกิเลสตัณหาทำให้บังปัญหาและความดี ศาสนธรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมคือ สิกข สมาริ และปัญญา คือ การลดวัตถุนิยมลง มีจิตสงบเพื่อสร้างปัญญาอันนำไปสู่พฤติกรรมที่ดี

กาญจนา แก้วเทพ (2538: 164 – 188) กล่าวถึงองค์ประกอบของการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนว่าประกอบด้วย 5 ประการ คือ

1. ปรัชญาของการพัฒนา ปรัชญาการพัฒนาแนววัฒนธรรมมุ่งเน้นความสุขของมนุษย์ เป็นเป้าหมายสูงสุด โดยถือว่ามนุษย์จะต้องดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ซึ่งต่างจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีปรัชญามุ่งเน้นการเพิ่มทุนของวัตถุ

2. ความหมายของการพัฒนา มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 2 ประการคือ

2.1 มนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวม การพัฒนาจึงเน้นมิติการพัฒนาที่ครอบคลุมความสุขของมนุษย์ทั้งด้านกาย จิตใจ ความเชื่อ วิถีชีวิต ถึงเวดล้อม ความผูกพันทางสังคม

2.2 มนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป้าหมายของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนว่าสามารถมีศักยภาพบรรลุจุดสูงสุดได้ โดยการส่งเสริมให้สามารถแสดงความสามารถของตนออกมาจนเกิดเป็นการพัฒนาขึ้น

3. การวิเคราะห์สังคมนัย การวิเคราะห์สังคมนัยจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุพื้นฐานของปัญหา ไม่มองเพียงปรากฏการณ์ของปัญหาเท่านั้น การพัฒนาแนววัฒนธรรมให้ความสำคัญกับสาเหตุของปัญหาสังคมนัยว่าเกิดจากวิกฤตด้านวัฒนธรรม ชุมชนขาดความมั่นใจในพลังทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องแก้ไขให้พลังดังกล่าวแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

4. ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาแนววัฒนธรรม มีแนวคิดในการพัฒนา 3 ประการ คือ

4.1 เสริมสร้างความมั่นใจในพลังการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างจิตสำนึก ให้บทบาทภูมิปัญญาชาวบ้าน

4.2 ทบทวนการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแนวเศรษฐกิจอย่างไร เนื่องจากแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง แต่มีบทบาทในการกระตุ้นความคิดในการพัฒนาให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น

4.3 การพัฒนาเน้นการประสานวัฒนธรรม เนื่องจากการใช้วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งในการพัฒนาหรือใช้ทดแทนกันจะก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนในการพัฒนา จึงควรประสานวัฒนธรรมเก่าที่อยู่ในชุมชนกับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้น

5. ยุทธวิธีการทำงานแนววัฒนธรรม มีแนวคิดดังนี้

5.1 การพัฒนาแบบต้วขึ้นบน (bottom-up) เป็นยุทธวิธีการทำงานที่ไม่เน้นการตั้งการจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว แต่มีการประสานงานทั้งแนวตั้งและแนวนอน

5.2 ใช้ยุทธวิธีเชิงบวก (positive approach) เป็นการพัฒนาโดยเริ่มจากสิ่งที่ชาวบ้านมีทุนเดิมอยู่แล้ว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งศิลปวัฒนธรรม ไม่ใช่เริ่มจากสิ่งที่ชาวบ้านไม่มีหรือขาดแคลน ซึ่งเป็นยุทธวิธีเชิงลบ (negative approach)

5.3 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาชุมชนที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จัดสรรผลประโยชน์ ร่วมแรง ร่วมทุน ร่วมดำเนินการ

6. การประเมินผลกระทบ พิจารณาผลกระทบด้านต่าง ๆ ดังนี้

6.1 การพัฒนาเริ่มต้นในระดับชุมชนแล้วขยายออกเป็นเครือข่ายในแนวนอน แล้วจึงขยายผลออกไปในแนวตั้งเป็นระดับชุมชนกับรัฐต่อไป

6.2 การพัฒนาเริ่มจากการแก้ปัญหาเบื้องต้น เช่น การดำรงอยู่ สวัสดิการ แล้วจึงขยายผลการแก้ปัญหาสู่มิติอื่น

6.3 การทำงานที่เป็นการแก้ปัญหาเบื้องต้นแล้วขยายผลสู่การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น ต้องใช้ความสามารถในการประสานงาน ซึ่งนับได้ว่าเป็นเครื่องชีวิตที่สำคัญในการพัฒนา เช่น การทำงานในระดับวัฒนธรรมรากหญ้าสู่เครือข่ายชุมชนและความเป็นปึกแผ่นในระดับมหภาค หรือการแก้ปัญหาเบื้องต้นในเรื่องการดำเนินชีวิตเป็นการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น เป็นการจัดการผลประโยชน์และสิทธิชุมชน ซึ่งต้องใช้การประสานงานจากทุกฝ่าย

— ตารางที่ 24 สรุปกรอบการพัฒนาแนววัฒนธรรม

หลักการ	การพัฒนาแนววัฒนธรรม
ปรัชญา	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน 2. การไม่รู้จักตนเอง ไม่เคารพตนเอง เป็นอุปสรรคการพัฒนา 3. วัฒนธรรมเป็นพลังในการพัฒนาคนและสังคม
ความหมายของการพัฒนา	<ol style="list-style-type: none"> 4. มนุษย์มีลักษณะองค์รวม การพัฒนาต้องเป็นแบบองค์รวมด้วย 5. การพัฒนาคือการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้ถึงจุดสูงสุด
การวิเคราะห์สังคม	<ol style="list-style-type: none"> 6. รากฐานของปัญหาคือ คนหมดความเชื่อมั่นในพลังของตน 7. การพัฒนาในอคติมีสมมุติฐานและยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาด
เป้าหมาย ยุทธศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 8. สร้างความมั่นใจและภูมิใจในตนเอง 9. วัฒนธรรมไม่ใช่อุปสรรคแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา 10. เปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบทดแทนเป็นประสานวัฒนธรรม
ยุทธวิธี	<ol style="list-style-type: none"> 11. ใช้การประสานวัฒนธรรมทั้งแนวนอน – แนวตั้ง ประสานความรู้ภายในและภายนอกชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 12. ใช้ยุทธวิธีเชิงบวก 13. สร้างการมีส่วนร่วม และการประสานงาน

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาแนววัฒนธรรมเป็นกระแสดำเนินการที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญแก่คนและชุมชนโดยเน้นความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนาธรรม เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาให้มีลักษณะที่เป็นองค์รวมและมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนววัฒนธรรม

วิมลลักษณ์ ชูชาติ (2540: 194) วิจัยเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้” พบว่า รูปแบบของกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีการพัฒนาเครือข่ายระดับ คน-คน ไปสู่ คน-กลุ่ม และ กลุ่ม-กลุ่ม โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การก่อตัว เริ่มจากการสร้างผู้นำซึ่งอาจเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำภายในหรือภายนอกชุมชนที่ได้รับการสนับสนุน
2. การขยายตัวและการเชื่อมประสาน คือการรวมกลุ่มให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง การร่วมแก้ปัญหา การเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ พัฒนาความรู้เดิม สร้างความรู้ใหม่โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการใหม่
3. การดำรงอยู่ คือ การที่สมาชิกและเครือข่ายมีการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์และร่วมแก้ปัญหา ตลอดจนมีการขยายพื้นที่เครือข่ายที่สนับสนุนกิจกรรมโดยมีการวางแผนอย่างมีเป้าหมาย

กาสัก เต๊ะจันหมาก (2541: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาประชาสังคมสำหรับสภาวัฒนธรรมจังหวัด” พบว่า กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย

1. กระบวนการทางวัฒนธรรม ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม กระบวนการสังสรรค์วัฒนธรรม และกระบวนการปรับปรนวัฒนธรรม
2. กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน การใช้สื่อและสื่อสารมวลชน โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่ม การดำเนินงานวัฒนธรรมจริง จากปัญหาชีวิตจริงและเชื่อมโยงเครือข่าย
3. กระบวนการจัดการ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้ดำเนินงานวัฒนธรรมตามภาระหน้าที่และรวมตัวกันเป็นสภาวัฒนธรรมจังหวัด การจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ การปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน และการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ในแนวนอนมากกว่าแนวตั้ง

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยพบว่าการพัฒนาแนววัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านกระบวนการเรียนรู้ ที่พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้มีการพัฒนาจากระดับคน-คน ไปสู่ คน-กลุ่ม และกลุ่ม-กลุ่ม โดยมีระยะการพัฒนาจากการก่อตัว การขยายตัว การเชื่อมประสาน และการดำรงอยู่ นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้ประกอบด้วย 1) กระบวนการทางวัฒนธรรม ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอด กระบวนการสังสรรค์ กระบวนการปรับปรน 2) กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีกิจกรรมต่อเนื่อง การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การใช้สื่อ สื่อสารมวลชน กระบวนการกลุ่ม การดำเนินงานวัฒนธรรมที่เป็นชีวิตจริง และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย 3) กระบวนการจัดการ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การรวมตัว การจัดลำดับวัตถุประสงค์ การปรับตัว การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ตามแนวนอนมากกว่าแนวตั้ง

จากแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมจะพบจุดเน้นสำคัญคือคนและชุมชนที่มีความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาตนเองและชุมชน การจัดการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่เสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นความรู้ของชุมชนเป็นแก่นในการสร้างหลักสูตรที่ประสานความรู้กับสังคมภายนอกเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด การจัดทำหลักสูตรชุมชนที่เน้นวัฒนธรรมของชุมชนเป็นเนื้อหาในการเรียนรู้นับว่าเป็นหลักสูตรที่สามารถครอบคลุมองค์ความรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีจิตสำนึกร่วมในการดำรงอยู่ร่วมกัน การอาชีพ ทัศนคติ ความสุข ความมั่นใจในศักยภาพของตน และความผูกพันกับชุมชน อันจะสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้พัฒนาต่อไปได้อย่างมั่นคง ผู้วิจัยจึงนำเสนอเนื้อหาคุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนที่ได้รับจากการวิจัยกับเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

คุณค่าศิลปกรรมกับเนื้อหาหลักสูตรแกนกลาง

ผลการวิจัยค้นพบคุณค่าศิลปกรรมในชุมชนคือ คุณค่าด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาช่างปั้น คุณค่าด้านสุนทรียภาพและจริยธรรม คุณค่าด้านบุคลิกภาพและอารมณ์ คุณค่าด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม และคุณค่าด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคม เมื่อนำมาวิเคราะห์กับกรอบวิชาในหลักสูตรประถมศึกษาจะพบความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาในกลุ่มวิชาทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 25 คุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา

คุณค่าศิลปกรรม เครื่องปั้นดินเผา	1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	2 กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	3 กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	4 กลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ	5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ
<p>1.วัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประวัติศาสตร์ - ภูมิปัญญาช่างปั้น 	<p>ภาษาไทย</p> <p>การอ่านและการเขียน (ป.3-4)</p> <p>เนื้อหาการดำเนินชีวิตในครอบครัว มุคคตตัวอย่างของท้องถิ่น เขียนเรื่องจากจินตนาการ</p> <p>การอ่านและการเขียน (ป.5-6)</p> <p>เนื้อหาเรื่องวัฒนธรรม สถานที่สำคัญของท้องถิ่น ประวัติบุคคลในท้องถิ่น การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น</p>	<p>หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา :</p> <p>หน่วยย่อยที่ 2 ชุมชนของเรา (ป.1-2) – ศึกษาประวัติชุมชน สิ่งที่น่าสนใจในชุมชน</p> <p>หน่วยที่ 4 ชาติไทย :</p> <p>หน่วยย่อยที่ 1 ชาติไทยของเรา (ป.1-2) - ศึกษาลักษณะเด่นของไทย ชื่นชมความเป็นไทย</p> <p>หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา :</p> <p>หน่วยย่อยที่ 1 จังหวัดของเรา (ป.3-4) – ศึกษามรดกทางวัฒนธรรม คุณค่าที่มีต่อตนเอง</p> <p>ครอบครัว สังคม</p> <p>หน่วยย่อยที่ 2 ประวัติศาสตร์ สุโขทัย (ป.3-4) - ศึกษาเครื่องสังคโลกสุโขทัย</p>			

คุณค่าศิลปกรรม เครื่องปั้นดินเผา	1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	2 กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	3 กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	4 กลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ	5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ
2. ฐานทฤษฎีภาพ และจริยธรรม		หน่วยที่ 4 ชาติไทย : หน่วยย่อยที่ 4 ศิลปวัฒนธรรม (ป.5-6) ศึกษาศิลปวัฒนธรรมของ ไทย เช่น โบราณสถาน โบราณ วัตถุ ความงาม ความภูมิใจ เจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรม	จริยศึกษา (ป.3-6) หน่วยที่ 5 ครอบครัวคัมภีร์สูง - ศึกษารูปแบบ ครัวครัวที่ดีในสังคม ศิลปศึกษา (ป.3-6) การปั้นและ แกะสลัก ศิลปศึกษา (ป.5-6) การเรียนรู้ คุณค่าทางศิลปะ		
3. บุคลิกภาพ และอารมณ์			จริยศึกษา (ป.3-6) ความไม่ ความขยัน ความอดทน การ ประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ การตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้มีวินัย ธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม นิยมประเพณี		

สถาบันวิทยาลัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

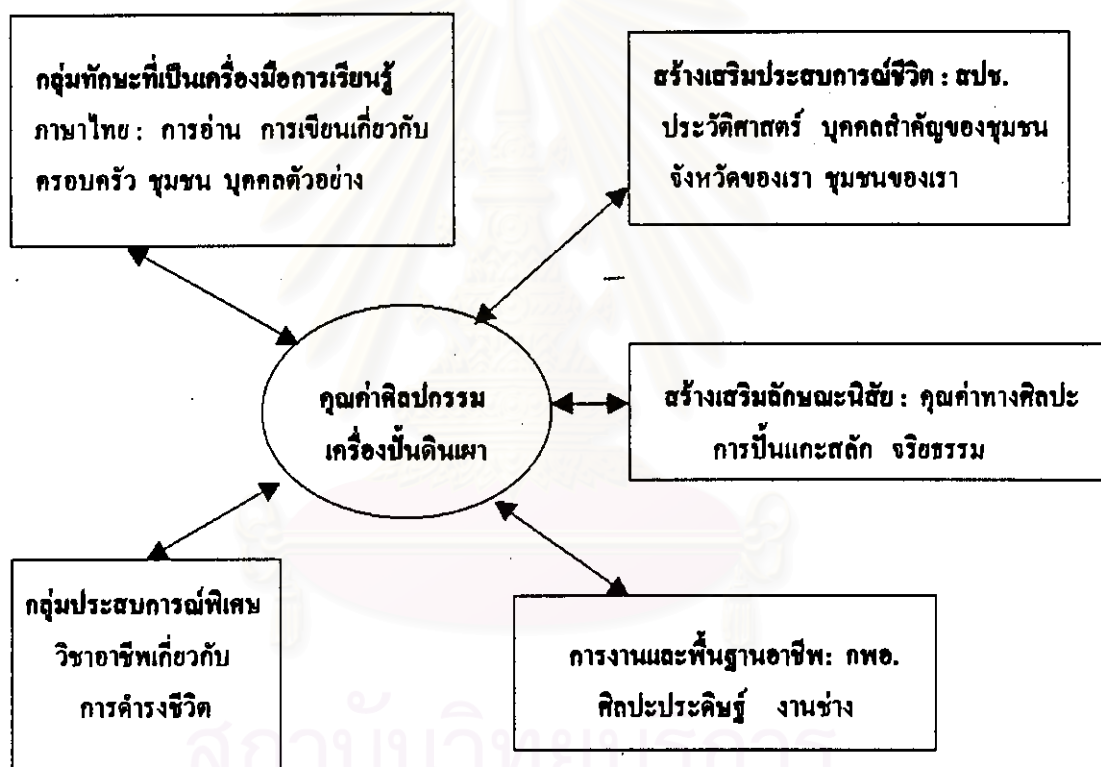

คุณค่าศิลปกรรม เครื่องปั้นดินเผา	1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	2 กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	3 กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	4 กลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ	5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ
4. การเรียนรู้จาก พฤติกรรมทาง ศิลปกรรม		หน่วยย่อยที่ 5 การทำมาหากิน อาชีพที่มีในชุมชน (ป.3-4) ศึกษา ลักษณะ คุณธรรม ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขในการ ประกอบอาชีพ หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน (ป.5-6) ศึกษาอาชีพ ทักษะและ คุณธรรมในการประกอบอาชีพ		งานเลือก : งานประดิษฐ์และ งานช่าง (ป.1-6) ปฏิบัติงานที่ทำ ในห้องอื่น สร้างรายได้และงาน ที่สนใจเป็นการเฉพาะ งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ (ป.5-6) แผนงานงานประดิษฐ์ที่เป็นเอก ลักษณะไทย งานช่างเครื่องปั้น ดินเผา งานอุตสาหกรรมช่วยใน ห้องอื่น	วิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรง ชีวิต เลือกศึกษางานที่เตรียมไปสู่อ อาชีพในกลุ่มการทำงานและพื้น ฐานอาชีพ

คุณค่าศิลปกรรม เครื่องปั้นดินเผา	1 กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	2 กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	3 กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	4 กลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ	5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ
5. การเรียนรู้จาก พฤติกรรมทาง สังคม		<p>หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน (ป.3-4) – ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว บทบาทหน้าที่และเจตคติในการ ดำรงชีวิตแบบไทย</p> <p>หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน (ป.5-6) – ศึกษาเกี่ยวกับความสงบสุขและ ไม่สงบสุขของครอบครัว และ ผลกระทบต่อสังคม</p> <p>หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา (ป.5-6) - ศึกษาสภาพความเป็น อยู่ในชุมชน อาชีพ รายได้ เศรษฐกิจ สังคม ปัญหา การแก้ไข</p> <p>หน่วยย่อยที่ 2 บุคคลที่สำคัญ (ป.5-6) ศึกษาข้อมูลบุคคลสำคัญ ของชาติและบุคคลตัวอย่างใน ท้องถิ่น</p>			

จากการวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมกับหลักสูตรประถมศึกษาดังกล่าวจึงพบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับกลุ่มวิชาในหลักสูตรประถมศึกษา ดังนี้

แผนภูมิที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับกลุ่มวิชาในหลักสูตรประถมศึกษา

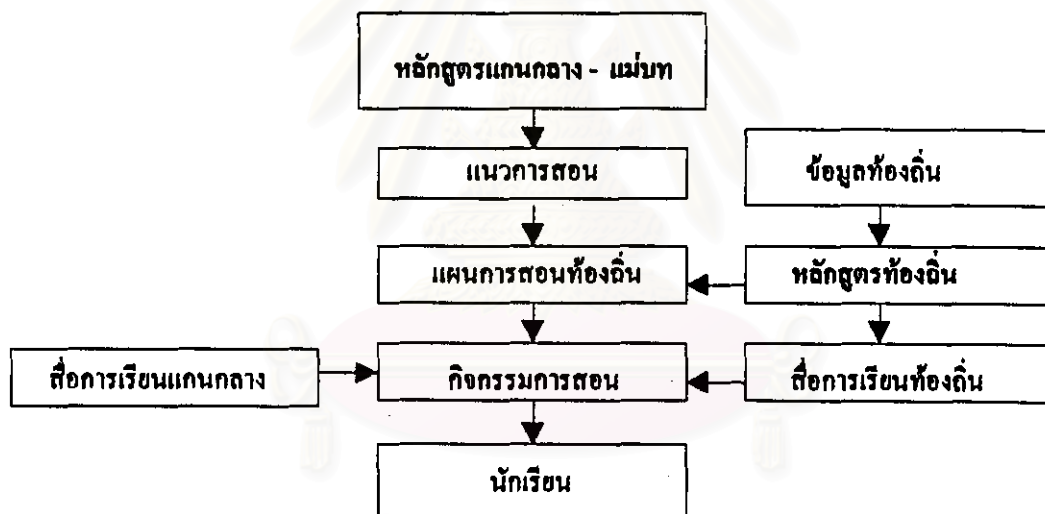

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะพบจุดเน้นร่วมกันของความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับกลุ่มวิชาทั้ง 5 กลุ่ม คือการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่เป็นความรู้ของชุมชน นับว่าเป็นแก่นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาสร้างเป็นปรัชญา และกรอบเนื้อหาในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงศึกษาหลักการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นทั้งในด้านปรัชญาและแนวคิดสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชนโดยเน้นคุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงรายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง วิถีชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพและสังคมอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์มาพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพและสังคมให้ดีขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงมี ลักษณะบูรณาการและเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท โดยมีแผนการสอน และกิจกรรมการสอนนักเรียนที่ประกอบด้วยแนวการสอนและสื่อการเรียนจากหลักสูตรแกนกลาง ผสมผสานกับหลักสูตรท้องถิ่นที่ประกอบด้วยสื่อการเรียนท้องถิ่นและข้อมูลท้องถิ่น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น

(คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

การจัดหลักสูตรท้องถิ่นจะมีจุดเน้นสำคัญ 3 ประการคือ 1) สาระความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เชิงลึกและมีเนื้อหาเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนปลูกฝังความรักท้องถิ่น มุคคโลในท้องถิ่น โดยไม่คิดอพยพไปอยู่ถิ่นอื่น 2) กระบวนการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง เรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาท้องถิ่น 3) เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทักษะภูมิปัญญา ศูนย์การเรียนรู้ และวิทยาการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งยังเน้นกิจกรรมตามแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ลักษณะที่ดีของหลักสูตรท้องถิ่นยังประกอบด้วยสาระที่มีความจำเป็น 5 ประการ คือ 1) เนื้อหาแสดงสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมจริงของท้องถิ่น 2) สะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น 3) ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น 4) ให้นักเรียนรู้จัก มีความรัก และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น 5) ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด (พิสมัย ถิระแก้ว : น.ป.ป: 199)

ปรัชญาหลักสูตร

สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ที่สร้างประโยชน์สุขแก่ชุมชนและสังคมอย่างสอดคล้องกับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างบุคคลให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และสำนึกร่วมกันในการดำรง อยู่อย่างสงบสุขในชุมชน

จุดมุ่งหมายการเรียนรู้

1. รู้จักตนเอง ชุมชนที่ตนอาศัย มีความรู้ตักผูกพันกับชุมชน
2. สร้างความเข้าใจ และรู้เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนเอง
3. สามารถพัฒนาแนวคิดและมีส่วนร่วมในการปรับปรุง ดัดแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชน ให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างสภาพความเป็นอยู่เดิมกับเทคโนโลยีและความก้าวหน้าของ สังคมสมัยใหม่

แนวการจัดการเรียนการสอน

1. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยมีกิจกรรมการเรียนทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน
2. ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยจัดชุมชนให้เป็น แหล่งความรู้ที่สามารถศึกษาได้ตลอดเวลา
3. โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. เน้นการศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจกระบวนการคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นำกระบวนการ แนวคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกระบวนการเรียนการสอน
3. สร้างเสริมกระบวนการคิดที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต
4. ผสมผสานความรู้ท้องถิ่นกับความรู้สากล
5. เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต
6. การจัดกิจกรรมมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. ให้ผู้เรียนฝึกประสบการณ์ในฐานะเป็นตัวแทนชุมชนในการเป็นวิทยากร หรือเข้าร่วมประชุมกับองค์กรอื่นของรัฐ

การวัดและประเมินผล

1. มุ่งวัดผลด้านความรู้ การนำแนวคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
2. มุ่งวัดผลด้านความรู้ของชุมชน ทักษะคิดที่มีต่อชุมชน ทักษะการสร้างสรรคงานที่เป็นคุณค่าของชุมชน

การติดตามกำกับหลักสูตร

ครูผู้สอนและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันติดตาม กำกับหลักสูตรด้วยการประเมินผลหลักสูตรที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทักษะคิด จิตสำนึก ความเป็นอยู่ ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ความผูกพันกับชุมชนอย่างไร หากพบปัญหาและอุปสรรคให้ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับชุมชนต่อไป

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชน : เครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

ปรัชญาหลักสูตร

1. เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตระหนัก ขอบรับ และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่มีคุณค่าของชุมชนด้านเครื่องปั้นดินเผา อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในด้านการพัฒนาคน ปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน การสร้างอาชีพ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
2. เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ภูมิปัญญาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับอาจารย์ผู้สอน
3. เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้จัดการศึกษา โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และภูมิปัญญาชุมชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. มีความรู้ความเข้าใจประวัติความเป็นมาในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน
2. สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้านสภาพความเป็นอยู่ การอาชีพ และรายได้
3. สร้างความเข้าใจ พึ่งพอใจ ความตระหนักและทัศนคติที่ดีต่อเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน
4. มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความภูมิใจและเกียรติภูมิในวิถีชีวิตของคน
5. มีความรู้ถึงผูกพันกับชุมชนของตน

เนื้อหาหลักสูตร

ศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณค่าของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านสังคม วัฒนธรรม ศิลปกรรม วิถีชีวิตของชุมชน การพึ่งตนเอง การเรียนรู้และการพัฒนาตน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการจัดกิจกรรมการเรียนรายวิชาเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรแม่บท ได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมทักษะนิสัย กลุ่มพื้นฐานการงานอาชีพ โดยใช้ระยะเวลา จำนวนคาบเรียน ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ
2. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และปฏิบัติจริง
3. ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้ความรู้ด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผากับนักเรียน
4. สร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึก และค่านิยมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

การวัดและประเมินผล

1. ใช้แบบสอบถามและแบบฝึกหัดท้ายบท ที่แสดงความรู้และความคิดเห็นของผู้เรียน
2. สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ทัศนคติที่ดีและความผูกพันกับคุณค่าศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน
3. ซักถามและสนทนากับผู้เรียน และผู้ปกครองในเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

เวลาเรียน	6 คาบ หรือ 120 นาที
เนื้อหา	เครื่องปั้นดินเผาของชุมชน
ระดับชั้น	ประถมศึกษาปีที่ 5-6

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถเขียนบรรยายเกี่ยวกับประโยชน์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้
2. นักเรียนบอกวิธีการผลิต การอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนได้
3. นักเรียนสรุปวิธีการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนได้
4. นักเรียนร่วมกันดูแลและอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาในชุมชน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ครูและนักเรียนสนทนา อภิปราย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กระบวนการผลิต ประโยชน์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนในด้านต่าง ๆ
2. ครูนำนักเรียนทัศนศึกษาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและความเป็นอยู่ในชุมชน
3. ให้นักเรียนปฏิบัติการปั้นเครื่องปั้นดินเผาเบื้องต้นตามระดับความสามารถร่วมกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ให้นักเรียนเขียนอธิบายประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทัศนศึกษาและปฏิบัติการผลิต เครื่องปั้นดินเผา
5. ให้นักเรียนจัดนิทรรศการผลงานการผลิตและข้อเขียนที่แสดงทัศนคติต่อการผลิตและชุมชน ของตน พร้อมทั้งจำหน่ายผลงานและจัดทำบันทึกข้อคิดเห็นของผู้เข้าชมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการผลิต

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องปั้นดินเผาในชุมชน
2. ศูนย์ศึกษาภายในชุมชน
3. ช่างปั้นภายในชุมชน

การวัดและประเมินผล

1. วัดผลจากการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติและแบบฝึกหัด
2. สังเกตพฤติกรรมการเรียนภายในและภายนอกชั้นเรียน

การจัดหลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังเป็นการจัดหลักสูตรศึกษาในระบบ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ยังระบุถึงการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเรียนรู้เพื่อทุกคน (education for all) ซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมจัดการเรียนการสอน โดยมีแนวคิดร่วมกันในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมการจัดการศึกษาเพื่อให้ชุมชนมีวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งตนเองได้และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก**

ชื่อ - สกุล .....อายุ.....ปี การศึกษา.....หมายเลขรหัส.....ครั้งที่ ...
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....สถานที่.....
บุคคลที่ร่วมในเหตุการณ์.....สภาพแวดล้อม.....
ปฏิกิริยาของผู้ให้สัมภาษณ์.....
บันทึกพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่สังเกตได้ขณะสัมภาษณ์.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม

1. การทำเครื่องปั้นดินเผามีความเป็นมาอย่างไร
2. เครื่องปั้นดินเผาที่ดีเป็นอย่างไร
3. การผลิตเพื่อให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่ดีเป็นอย่างไร
4. ทำไมต้องทำเครื่องปั้นดินเผาแบบนี้
5. มีการเรียนรู้และการฝึกหัดอย่างไร
6. มีความรู้เกี่ยวกับอะไรบ้างต่อการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อนบ้านและชุมชน
7. การทำงานต้องอาศัยใครบ้าง มีกลุ่มในการทำงานหรือไม่อย่างไร
8. การจำหน่ายทำอย่างไร
9. หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลืออย่างไรบ้าง
10. ความเป็นอยู่ รายได้ เป็นอย่างไรบ้าง
11. เครื่องปั้นดินเผามีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร
12. ปัญหาชุมชนขณะนี้คืออะไรบ้าง แก้ไขอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใด

กรอบในการสังเกต

1. ความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.1 ความรู้พื้นฐานในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.2 ความรู้ความเข้าใจในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.3 การประเมินคุณค่าเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.4 สภาพแวดล้อมด้านวัฒนธรรม
  - 1.5 ทักษะและความผูกพันกับชุมชน
2. กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา
  - 2.1 การจัดเตรียมวัตถุดิบ
  - 2.2 การปั้นและตกแต่งลวดลาย
  - 2.3 การเผา

2.4 รูปแบบการทำงาน

2.5 การแสวงหาความรู้ในการทำงาน

2.6 สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน

3. ความรู้สึกและทัศนคติในการทำงาน ลักษณะการทำงานในชุมชน ความร่วมมือ
การจัดตั้งกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ปัญหาในการทำงาน

4. การจัดการด้านการตลาด

5. การทำงานในรอบปี (seasonality diagramming)

ช่วงเวลา	กิจกรรม
.....	.....
.....	.....
.....	.....

6. ความเป็นเหตุผลของพฤติกรรม

พฤติกรรม	แนวคิด	สาเหตุ	ผลลัพธ์	การแก้ไข
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....

7. การศึกษาแนวโน้มในการผลิต (trend analysis)

หัวข้อ	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
1. ลักษณะผลงาน.....	.....	.....	.....
2. คุณค่าผลงาน.....	.....	.....	.....
3. การนำไปใช้.....	.....	.....	.....
4. การประเมินคุณค่า.....	.....	.....	.....
5. การตัดสินใจคุณภาพผลงาน.....	.....	.....	.....
6. ผลที่ได้รับจากผลงาน.....	.....	.....	.....
6.1 ด้านจิตใจ.....	.....	.....	.....
6.2 ความภูมิใจ.....	.....	.....	.....
6.3 ด้านสังคม	.....	.....	.....
6.3.1 การช่วยเหลือกันในชุมชน...	.....	.....	.....
6.3.2 การถ่ายทอดความรู้.....	.....	.....	.....
6.3.3 การจัดตั้งกลุ่ม.....	.....	.....	.....
6.4 เศรษฐกิจ รายได้.....	.....	.....	.....

เนื้อหาที่สังเกต

1. พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ด้านชีวิตส่วนตัว ครอบครัว ญาติพี่น้อง
2. พฤติกรรมด้านการอาชีพ ลักษณะงาน การจัดการ อาชีพที่ส่งผลถึงความ

สัมพันธ์กับชุมชน

3. พฤติกรรมด้านสังคม สังเกตลักษณะและประเภทกิจกรรมในชุมชน การให้ความร่วมมือ และประโยชน์ของกิจกรรมในชุมชน

4. พฤติกรรมการทำงานเครื่องปั้นดินเผา สังเกตเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ ขั้นตอนการทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน ลักษณะการทำงาน

5. การสนทนาในชุมชน สังเกตเนื้อหาที่สนทนากันในชุมชน ด้านคุณค่าศิลปกรรม

ความงาม จริยธรรม การยอมรับคุณค่าที่ส่งผลต่อความเชื่อ ทัศนคติของชุมชน และความผูกพันในชุมชน

6. สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว และชุมชน
7. สังเกตด้านรายได้และเศรษฐกิจในชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติชุมชน (time line)

เวลา	เหตุการณ์สำคัญ
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. สภาพชุมชน

- ลักษณะภูมิประเทศ.....
- 2.1 ลักษณะภูมิอากาศ.....
- 2.2 ทรัพยากรธรรมชาติ.....
- 2.3 การคมนาคม.....
- 2.4 สถานที่สำคัญ.....
- 2.5 สภาพชุมชนโดยทั่วไป.....

3. สภาพทางสังคมและการศึกษา

- 3.1 ประวัติชุมชน.....
- 3.2 การปกครอง.....
- 3.3 องค์กรในชุมชน.....
- 3.4 บทบาทผู้นำ.....
- 3.5 การรวมกลุ่มในชุมชน.....
- 3.6 การศึกษา.....
- 3.7 ศาสนา.....
- 3.8 มาตรฐานโลก.....
- 3.9 ค่านิยม.....
- 3.10 อาชญากรรมและอบาชนุช.....

4. ประชากร

- 4.1 จำนวนประชากร.....คน จำนวนครัวเรือน.....หลัง
- 4.2 จำนวนคนในครัวเรือนโดยเฉลี่ย.....คน
- 4.3 จำนวนผู้อยู่ในวัยแรงงาน.....คน
- 4.4 จำนวนผู้สูงอายุ.....คน

5. สภาพทางเศรษฐกิจและการทำอาชีพ

- 5.1 ลักษณะการทำงานเครื่องปั้นดินเผา.....
- 5.2 สภาพการใช้แรงงานในการผลิต.....
- 5.3 พฤติกรรมการทำงาน.....
- 5.4 อาชีพหลักและอาชีพอื่น ๆ ในชุมชน.....
- 5.5 ทรัพยากรธรรมชาติ.....
- 5.6 เทคโนโลยีที่ใช้ในชุมชน.....
- 5.7 ปัญหาการประกอบอาชีพในชุมชน.....

6. สภาพทางวัฒนธรรม

- 6.1 ประวัติการค้นพบด้านวัฒนธรรม.....
- 6.2 แหล่งวัฒนธรรมสำคัญ.....
- 6.3 ความสัมพันธ์ชุมชนกับแหล่งวัฒนธรรม.....
- 6.4 ความรู้ ทักษะของชุมชนที่มีต่อวัฒนธรรม.....

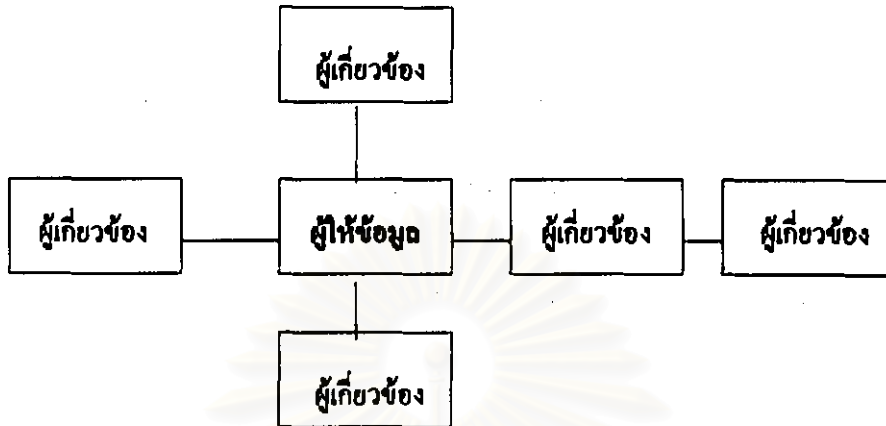
7. การจัดลำดับฐานระยได้ของคนในชุมชน (matrix ranking)

กลุ่มอาชีพ	จำนวนร้อยละ	รายละเอียด / เหตุผล
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

สัดส่วนผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผากับการประกอบอาชีพอื่น (pie chart)

....%	.....%	...%
....%	....%	...%
		....%

เครือข่ายทางสังคม (social network analysis)

แบบสำรวจความเป็นอยู่ในครอบครัว

เข้าบ้าน.....อายุ.....ปี อาชีพ.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ที่ตั้งเลขที่.....
 จำนวนผู้พักอาศัย.....คน ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	เพศ	ฐานะในบ้าน	การศึกษา	ภูมิดำเนาเดิม	อาชีพ
1.	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....
2.	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....
3.	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....
4.	.....	....	.....	.....	.....	.....	.....

1. ลักษณะบ้านพัก.....
2. ลักษณะบริเวณบ้าน.....
3. ลักษณะความเป็นอยู่ภายในบ้าน.....
4. รูปแบบการทำงานของสมาชิกในบ้าน.....
5. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว.....
6. ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับชุมชน.....
7. เครื่องใช้ไฟฟ้าประกอบด้วย.....
8. ยานพาหนะประกอบด้วย.....
9. การครอบครองที่ดิน.....
10. การประกอบอาชีพและการหารายได้.....

ประวัติผู้เขียน

นายศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ ศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศรฉนวนุกูลและวัดอมรินทราราม ระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนทวีธาภิเศก กรุงเทพมหานคร สอบเทียบผ่านเพื่อศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอกศิลปศึกษาโทภาษาไทย (ศศ.บ.) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช คณะนิเทศศาสตร์ (นศ.บ.) ศึกษาในระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาศิลปศึกษา (ค.ม.) และได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าซึ่งเมื่อมีโอกาสศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนาศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รับราชการครั้งแรกที่สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาศิลปะ โอนย้ายมารับราชการที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต คณะศิลปกรรมศาสตร์

ด้านประสบการณ์ทำงาน เคยเป็นฝ่ายศิลปกรรมนิเทศสารคดีโอ ฝ่ายศิลปกรรมและเขียนชุดการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ผู้กำกับฝ่ายศิลป์บริษัทเทอร์เก็ตแอนด์เออร์โทซิง จำกัด นักวาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก และร่วมจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชนจันทน จังหวัดนครสวรรค์ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาและการทำงานเพื่อมุ่งสร้างสรรค์สังคมต่อไป

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย